

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS LYTIES PAGRINDU DĖL „MAMOS IR VAIKO KAMBARIO“ PREKYBOS CENTRE „PARKAS OUTLET“ TYRIMO

2018 m. gegužės 17 d. Nr. (18)SI-3)SP-50

Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba (toliau – Tarnyba) 2018 m. kovo 2 d. gavo informaciją apie tai, kad Verkių g. 29, Vilniuje esančiame prekybos centre „Outlet Park“ (toliau – prekybos centras) įrengtas vaiko priežiūros kambarys, kuris įvardytas kaip „Mamos ir vaiko kambarys“. Iškaboje skelbiama informacija galimai pažeidžia įstatymų, reglamentuojančių lygių galimybių principus, nuostatas.

Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolierė, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 17 straipsnio 1 dalimi, nusprendė pradėti tyrimą savo iniciatyva dėl galimo Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 7 straipsnio 2 punkto pažeidimo. Pagal šį punktą, prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas, įgyvendindamas moterų ir vyrų lygias teises, privalo suteikdamas vartotojams informaciją apie gaminius, prekes ir paslaugas arba jas reklamuodamas, užtikrinti, kad joje nebūtų išreiškiamas pažeminimas, paniekinimas arba teisių apribojimas ar privilegijų teikimas dėl asmens lyties bei formuojamos visuomenės nuostatos, kad viena lytis pranašesnė už kitą.

Vadovaujantis Lygių galimybių įstatymo 30 straipsni 1 ir 2 dalimis, 2018 m. kovo 13 d. raštu Nr. (18)SI-3)S-188 buvo kreiptasi į AB „Ogmios centras“ (toliau vadinama ir Bendrovė) vadovą ir paprašyta motyvuotai paaiškinti, kodėl prekybos centre esanti patalpa, skirta kūdikiams žindyti ir pervystyti, pavadinta „Mamos ir vaiko kambariu“; kokiais teisės aktais remiantis buvo nutarta iškaboje prie patalpos nurodyti, jog tai – „Mamos ir vaiko kambarys“; ar prekybos centre yra dar viena patalpa, skirta pasirūpinti kūdikiais, kuria gali naudotis ne tik mamos (t. y. moterys), bet ir kiti centro lankytojai; jei taip – kaip ji yra pavadinta. Taip pat paprašyta pateikti kitą svarbią informaciją, susijusią su atliekamu tyrimu.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

Tarnyboje 2018 m. kovo 19 d. gautas 2018 m. kovo 16 d. Bendrovės raštas Nr. 0332 „Dėl informacijos pateikimo“. Rašte rašoma, kad Bendrovė informuoja, kad prekybos centre yra įrengtos dvi patalpos (pirmame bei antrame prekybos centro aukštuose po vieną patalpą) su ta pačia paskirtimi, t. y. pasirūpinti vaikais, kūdikiais (vystyklams keisti ir pan.). Šiomis patalpomis gali naudotis visi tėvai – tiek moterys, tiek vyrai. Šių patalpų pavadinimas prekybos centro bendrame informaciniame plane nurodytas kaip „Mamos ir vaiko kambarys“, o prie pačių patalpų (ant jų durų) yra ženklai su juose pavaizduotomis dvejomis figūromis – suaugusiuoju žmogumi (pavaizduotas su sijonu) ir vaiku. Bendrovė šioms patalpoms suteikė tokį pavadinimą atsižvelgdama į vyraujančią praktiką ir visuomenėje nusistovėjusį bei vartojamą pavadinimą.

Bendrovė taip pat informuoja, kad atsižvelgdama į gautą lygių galimybių kontrolierės raštą „Dėl informacijos pateikimo“ bei vadovaudamiesi Lygių galimybių įstatymo bei Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo nuostatomis priėmė sprendimą pervadinti prekybos centre įrengtas ir vaiko priežiūrai skirtas patalpas į „Vaiko priežiūros kambarys“, bei ketina šį sprendimą artimiausiu metu įgyvendinti.

Tarnyboje 2018 m. gegužės 15 d. gautas Bendrovės 2018 m. gegužės 14 d. pranešimas Nr. 0452. Pranešime rašoma, kad Bendrovė atliko žymėjimų pakeitimus prekybos centre, kuriais prekybos centro lankytojai yra informuojami apie prekybos centre esančias patalpas, skirtas pasirūpinti kūdikiais. Pakeitimai atlikti prekybos centro bendrame informaciniame plane, nuorodoje į patalpas, prie pačių patalpų (ant jų durų). Patalpų pavadinimas pakeistas į „Kūdikų priežiūros kambarys“. Prie rašto buvo pridėtos nuotraukos, kuriose užfiskuoti įvykdyti pakeitimai.

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

Tyrimo metu buvo vertinama, ar AB „Ogmios centras“, pavadindamas prekybos centre patalpą, skirtą vaiko priežiūrai, „Mamos ir vaiko kambariu“ nepažeidė Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 7 straipsnio 2 punkto nuostatų, pagal kurį prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas, įgyvendindamas moterų ir vyrų lygias teises, privalo suteikdamas vartotojams informaciją apie gaminius, prekes ir paslaugas arba jas reklamuodamas, užtikrinti, kad joje nebūtų išreiškiamas pažeminimas, paniekimas arba teisių

apribojimas ar privilegijų teikimas dėl asmens lyties bei formuojamos visuomenės nuostatos, kad viena lytis pranašesnė už kitą.

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos, kurios tikslas – saugoti pagrindines žmogaus teises, atitinkančias Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos garantuojamas teises, III antraštinėje dalyje, skirtoje lygybei, įtvirtintas lygybės prieš įstatymą principas (20 straipsnis), taip pat įtvirtintas bet kokios diskriminacijos draudimas, ypač dėl asmens lyties, rasės, odos spalvos, tautinės ar socialinės kilmės, genetinių bruožų, kalbos, religijos ar tikėjimo, politinių ar kitokių pažiūrų, priklausymo tautinei mažumai, turtinės padėties, gimimo, negalios, amžiaus, seksualinės orientacijos. Specifiškai 23 straipsnyje nustatomas moterų ir vyrų lygybės principas, pabrėžiama, kad visose srityse turi būti užtikrinta moterų ir vyrų lygybė, įskaitant priėmimą į darbą, darbą ir atlyginimą. Pagal Chartijos turinį darytina išvada, kad Europos Sąjungos institucijoje skiriamas ypatingas dėmesys lyčių lygybei.

2004 m. gruodžio 13 d. Tarybos direktyva 2004/113/EB įgyvendinamas vienodo požiūrio į moteris ir vyrus principas dėl galimybės naudotis prekėmis bei paslaugomis ir prekių tiekimo bei paslaugų teikimo, siekiama sukurti sistemą kovai su diskriminacija dėl lyties ir užtikrinti lygias galimybes naudotis prekėmis bei paslaugomis ir tiekti prekes bei teikti paslaugas, siekiama valstybėse narėse įgyvendinti vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principą. Direktyvoje teigiama, kad vyrų ir moterų lygybės principas yra vienas iš Europos Sąjungos pagrindinių principų.

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas pamatinis lygybės principas. Konstitucijos 29 straipsnyje skelbiama, jog įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys yra lygūs, žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia žmogaus prigimtine teise būti traktuojamam vienodai su kitais, įtvirtina formalią visų asmenų lygybę, taip pat kad asmenys negali būti diskriminuojami arba kad jiems negali būti teikiama privilegijų (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas). Asmenų lygybės principas iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą, o diskriminacija dažniausiai suprantama kaip žmogaus teisių varžymas ar tam tikrų privilegijų teikimas, atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų požymius (Konstitucinio Teismo 1998 m. lapkričio 11 d. nutarimas). Konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas būtų pažeistas, jeigu tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, būtų kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio

pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas (Konstitucinio Teismo 1996 m. lapkričio 20 d. ir 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimai).

Lygių galimybių įstatymo 1 straipsnyje nustatyta, jog šio įstatymo paskirtis – užtikrinti, kad būtų įgyvendintos Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnio nuostatos, įtvirtinančios asmenų lygybę ir draudimą varžyti žmogaus teises ir teikti jam privilegijas lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Taip pat šiuo įstatymu siekiama, kad būtų įgyvendintos ir Europos Sąjungos teisės aktų, nurodytų šio įstatymo priede, kitų tarptautinių sutarčių nuostatos. Taigi Konstitucijoje įtvirtintos asmenų lygybę reglamentuojančios pagrindinės nuostatos yra perkeltos į Lygių galimybių įstatymą, kuris draudžia diskriminaciją šio įstatymo taikymo srityje ne tik dėl konstitucinių nediskriminavimo pagrindų, bet ir dėl kitų žmogaus tapatybės požymių ar priskiriamų savybių, kurios yra įtvirtintos Lygių galimybių įstatyme.

Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje diskriminacija apibrėžiama kaip tiesioginė ar netiesioginė diskriminacija, priekabiavimas, nurodymas diskriminuoti dėl lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos. Tiesioginė diskriminacija pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalį laikomas elgesys su asmeniu, kai dėl pirmiau išvardintų pagrindų asmeniui taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui. Analogiškos nuostatos numatytos atitinkamai Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 1 ir 9 dalis.

Tiriamu atveju prekybos centro patalpa, skirta vaiko priežiūrai (pervystyti, maitinti), pavadinta „Mamos ir vaiko kambariu“. Manytina, kad toks pavadinimas suponuoja supratimą, jog naudotis šia patalpa gali tik motinos su vaikais, o vaiką globojantys vyriškos lyties asmenys, norintys jį pamaitinti ir / ar pervystyti, tokios teisės neturi.

Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 6 straipsnio 3 dalyje nurodyta, kad, jeigu pastatuose ir inžineriniuose statiniuose statybos darbai vykdomi pagal statybos, rekonstravimo, pastato atnaujinimo (modernizavimo), kapitalinio remonto, supaprastintą statybos, supaprastintą rekonstravimo projektus ar kapitalinio remonto aprašą, statiniuose, kurių sąrašą tvirtina Vyriausybė ar jos įgaliota institucija, tokius pastatus ir inžinerinius statinius būtina pritaikyti specialiesiems neįgaliųjų poreikiams, vadovaujantis normatyvinių statybos techninių dokumentų reikalavimais, o viešuosiuose pastatuose, kurių sąrašą tvirtina Vyriausybė ar jos įgaliota institucija, pagal Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatytus reikalavimus būtina įrengti patalpą kūdikiams žindyti ir pervystyti.

Pažymėtina, kad remiantis Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. vasario 27 d. įsakymu Nr. D1-91 patvirtinto Statybos techninio reglamento STR2.02.02:2004 „Visuomeninės paskirties statiniai“ 4 priedu, patalpos kūdikiams žindyti ir pervystyti privalo būti įrengtos prekybos paskirties pastatuose, kurių

prekybos salių plotas – didesnis kaip 2000 m². Patalpų, skirtų kūdikiams žindyti ir pervystyti, įrengimo viešojo naudojimo pastatuose reikalavimai patvirtinti Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2014 m. birželio 2 d. įsakymu Nr. V-640 „Dėl patalpų kūdikiams žindyti ir pervystyti įrengimo reikalavimų patvirtinimo“. Šiame akte (13 punkte) nurodyta, kad Patalpoje turi būti pervystymo stalas, 2 kėdės su atlošais ir ranktūriais, praustuvė (pakankamo dydžio, kad būtų galima apiprausti kūdikį), skysto muilo ir jo dozatorius, dezinfekcinės priemonės rankoms bei pervystymo stalo paviršiui dezinfekuoti ir jos dozatorius, popierinių rankšluosčių ar servetėlių, atliekų surinkimo talpa su pedalu ir dangčiu, kabykla viršutiniams drabužiams.

Remiantis vaiko priežiūros kambarius reglamentuojančiais teisės aktais darytina išvada, kad prekybos paskirties pastatų valdytojai turi įrengti patalpas kūdikių žindymui ir priežiūrai bei leisti šiomis patalpomis naudotis visiems lankytojams, nepriklausomai nuo jų lyties. Visuose šių sritį reglamentuojančiuose teisės aktuose pabrėžiamas patalpų paskirties aspektas, niekur nėra nurodomas subjektų ratas, kuris gali naudotis šia patalpa, taigi konstatuotina, kad vaiko priežiūros kambariais turėtų būti sudarytos galimybės naudotis visiems asmenims – tiek motinoms, tiek tėvams, tiek kitiems asmenims, siekiantiems pamaitinti ar pervystyti kūdikį.

Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 7 straipsnio 2 punkte numatyta, kad suteikdamas vartotojams informaciją apie gaminius, prekes ir paslaugas arba jas reklamuodamas prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas privalo užtikrinti, kad joje nebūtų išreiškiamas pažeminimas, paniekinimas arba teisių apribojimas ar privilegijų teikimas dėl asmens lyties bei formuojamos visuomenės nuostatos, kad viena lytis pranašesnė už kitą. Pagal to paties įstatymo 13 straipsnio 2 punktą, pažeidimų vartotojų teisių apsaugos srityje laikomi tokie veiksmai, kai informuojant apie gaminius, prekes ir paslaugas arba jas reklamuojant, formuojamos visuomenės nuostatos, kad viena lytis pranašesnė už kitą, taip pat vartotojai diskriminuojami dėl jų lyties.

Nagrinėjamu atveju, vaiko priežiūros kambarys prekybos centre yra įvardytas kaip „Mamos ir vaiko kambarys“. Savo atsakyme Bendrovė rašė, kad patalpa yra pavadinta taip atsižvelgiant į vyraujančią praktiką ir visuomenėje nusistovėjusį bei vartojama pavadinimą. Darytina išvada, kad tokiu pavadinimu yra formuojama nuomonė ir stereotipas, kad vaikais rūpinasi tik moterys, taigi joms ir yra skirtas šis kambarys; taip pat gali būti formuojamas stereotipas, kad vyrai nesirūpina ar nesugeba rūpintis vaikais. Manytina, kad pavadinimu „Mamos ir vaiko kambarys“ tėvai (vyrai) ir kiti vaiku pasirūpinti siekiantys asmenys yra atgrasomi naudotis tokiu kambariu, nors, pasak Bendrovės, šiomis patalpomis gali naudotis visi asmenys – tiek moterys, tiek vyrai. Pažymėtina, kad tiesioginė patalpos paskirtis turėtų būti ne vieta pabūti mamai ir vaikui, bet prižiūrėti (pervystyti ar pamaitinti) vaiką, taigi pavadinimas „Mamos ir vaiko kambarys“ neatspindi patalpos tiesioginės paskirties, kuri pirmiau nagrinėtuose teisės aktuose yra aprašyta kaip

„patalpa kūdikiams žindyti ir vystyti“. Darytina išvada, kad patalpos kūdikiams žindyti ir vystyti pavadinimas „Mamos ir vaiko kambariu“ nėra pagrįstas jokių teisėtų tikslų. Konstatuotina, kad patalpų kūdikiams žindyti ir vystyti vadinimas „Mamos ir vaiko kambariu“, formuoja visuomenės nuostatas, kad viena lytis yra pranašesnė už kitą, kad tik mamos gali prižiūrėti ir pasirūpinti vaikais, taigi vyrai yra diskriminuojami lyties pagrindu.

Pažymėtina, kad Bendrovė gavusi Tarnybos raštą „Dėl informacijos pateikimo“ priėmė sprendimą pakeisti prekybos centre įrengtų vaiko priežiūrai skirtų patalpų pavadinimą. 2018 m. gegužės 15 d. gautas Bendrovės pranešimas, kuriame buvo informuota, kad buvo atlikti prekybos centre esančių patalpų, skirtų pasirūpinti kūdikiais žymėjimų pakeitimai. Pakeitimai atlikti prekybos centro bendrame informaciniame plane, nuorodoje į patalpas, ir prie pačių patalpų (ant jų durų). Patalpų pavadinimas pakeistas į „Kūdikių priežiūros kambarys“. Konstatuotina, kad lygių galimybių pažeidimas yra nutrauktas, t. y. patalpos pavadinimas pakeistas į neutralų lyties aspektu.

Lygių galimybių įstatymo 29 straipsnio 3 dalies 4 punkte nustatyta, jog, kai lygias galimybes pažeidžiantys veiksmai (neveikimas) nutraukiami, skundo tyrimas nutraukiamas. Atsižvelgiant į tai, jog nurodyti lygias galimybes pažeidžiantys veiksmai yra nutraukti, tyrimas dėl lyties pagrindu diskriminuojančio vaiko priežiūros kambario pavadinimo nutrauktinas.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, bei vadovaujantis Lygių galimybių įstatymo 16 straipsniu, 17 straipsniu ir 29 straipsnio 3 dalies 4 punktu,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Tyrimą dėl lyties pagrindu diskriminuojančio prekybos centro vaiko priežiūrai skirtos patalpos pavadinimo („Mamos ir vaiko kambarys“) nutraukti, kadangi lygias galimybes pažeidžiantys veiksmai nutraukti.

2. Su sprendimu supažindinti AB „Ogmios centras“ vadovą.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka Vyriausiajai administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01119 Vilnius) arba apygardos administraciniam teismui.

Lygių galimybių kontrolierė

Agneta Skardžiuvienė